

Leren is niet ‘dat zoeken we op’

(1) Afgelopen week presenteerde het Platform Onderwijs 2032 zijn eerste adviesnota, zo lees ik in deze krant. Als je het lijstje aanbevelingen door-
5 leest, krijg je een ontmoedigend déjà-vugevoel. Opnieuw ‘meer aandacht voor persoonlijke en sociale ontwikkeling’. Minder feitenkennis (‘stampen’), maar meer gewiektheid
10 in het vinden van informatie. En het verplichte nummertje Engels vanaf de eerste klas. De waarde van dat laatste werd veelzeggend toegelicht door een tiener die werd geïnter-
15 viewd. “Op internet is alles in het Engels.” Dat dat apekool is, zal deze leerlinge waarschijnlijk nooit ontdekken. “Ik lees zelf ook nog alleen maar in het Engels”, dus het hale je de
20 koekoek dat ze dan niets anders meer ziet – en van de weeromstuit gelooft dat er ook niets anders meer is. Ofwel: hoe de kennis van één wereldtaal geen blikverbreding, maar
25 juist provincialisering betekent.

(2) Zo kun je nog een tijdje doorgaan met foeteren op de aanbevelingen van het Platform, maar één springt er opvallend uit. Nog levendig herinner
30 ik mij hoe ik als student meewerkte aan een informatiseringsprogramma op een lagere school. Met een thematische catalogus op de schoolbibliotheek zouden de leerlingen de
35 informatie die zij voor hun werkstukken nodig hadden, gemakkelijker kunnen achterhalen. “Uit het hoofd leren is niet meer van deze tijd”, zo legde de meester mij uit. “Nu gaat
40 het erom de informatie te kunnen vinden die er al is.”

(3) Dat was zo’n veertig jaar geleden – en nu komt het Platform triomfantelijk tot dezelfde conclusie. Zeker,
45 iPads en zelfs computers waren er toen nog niet, maar verder is er weinig veranderd. Dat zal door sommigen ongetwijfeld worden geweten aan het onverbetterlijke conservatis-
50 me van het onderwijs. Anderen zullen er wel op wijzen dat klachten over de teloorgang van parate kennis zo oud zijn als de wereld; zelfs Plato bezondigde zich er al aan.

(4) Maar dat is al net zo’n makkelijk weerwoord als de achteloze manier waarop de voorzitter van het Platform zich afmaakte van de tegenwerping dat computers op school helemaal
60 niet zo succesvol zijn. ‘Technologische ontwikkelingen gaan zo snel ...’ – een cliché dat de gemeenplaatsen in het rapport naar de kroon steekt. Misschien is het daarom juist aan
65 hén te wijten dat dergelijke verzuchtingen almaar weer opklinken, terwijl intussen de wal van de realiteit het schip keert van de onderwijskundige droom – al heeft die de afgelopen
70 decennia toch nog heel wat schade weten te veroorzaken.

(5) Neem het voorbeeld dat de voorzitter aanvoert om parate kennis in het hoekje te zetten: “Schud jij de
75 termijn van koning Willem III zo uit je mouw?” Nee, dat deed de interviewer niet – en ook ik zou het even moeten opzoeken. Maar de voorzitter weet ongetwijfeld zelf ook wel dat dat een
80 flauwe truc is. Wat ik wél weet, is dat die regeringsperiode (‘termijn’) in de late negentiende eeuw lag. En dus

niet in de middeleeuwen of ten tijde van Julius Caesar.

85 **(6)** Wie denkt dat iedereen deze globale kennis zomaar heeft, moet ik teleurstellen. Ik vrees dat menige scholier inmiddels een fikse gok zou moeten wagen bij de vraag of Karel V
90 voor of na de Franse Revolutie leefde. Is dat belangrijk? Ja, dat is het. Wanneer hedendaagse filosofen vaststellen dat onze persoonlijke identiteit voornamelijk ligt in het
95 (levens)verhaal dat wij over onszelf vertellen, geldt dat ook voor de collectieven waar we deel van uitmaken. Nederland, Europa of wat dan ook is onze geschiedenis.

100 **(7)** De ‘thematische benadering’ van geschiedenis en aardrijkskunde die het Platform voorstelt, is in het onderwijs nu al in belangrijke mate verantwoordelijk voor de historische
105 mist waarin leerlingen vaak rondwalen. Wie alles wil weten van katoenhandel, vrouwenemancipatie of slavernij (op dat soort onderwerpen komen die thema’s vaak neer),
110 weet niet wát hij weet wanneer hij de negentiende eeuw nauwelijks van de zestiende kan onderscheiden en zijn tablet moet trekken om erachter te komen wanneer de Tachtigjarige
115 Oorlog ook weer was.

(8) Naslagwerken, elektronisch of niet, zijn heel nuttig om informatie te

*naar: Ger Groot
uit: Trouw, 3 oktober 2015*

Ger Groot (1954) is bijzonder hoogleraar ‘Filosofie en literatuur’ aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Groot is columnist en publiceert regelmatig in filosofische en literaire tijdschriften.

noot 1 TomTom is een navigatiesysteem.

vinden waarvan je ontdekt dat je die niet hebt, maar ze zijn nutteloos om
120 iets te ontdekken waarvan je niet op het idee komt dát het te ontdekken valt. En precies in dat laatste bestaat denkcreativiteit – niet alleen in de wetenschap, maar ook in de praktijk.
125 Wie van Amsterdam naar Brussel rijdt, geen idee heeft van aardrijkskunde en zijn TomTom¹⁾ het navigatiewerk laat doen, zal nooit op het idee komen dat Antwerpen een leuke
130 plek is om even een kop koffie te gaan drinken.

(9) Creativiteit en inventiviteit komen nooit op gang wanneer feitenkennis wordt teruggebracht tot de reflex ‘dat
135 zoeken we op’. Dan blijft de wereld net zo klein als wanneer je denkt dat je met Engels het hele internet (dus de wereld) tot je beschikking hebt. Echt denkwerk kan het niet stellen
140 zonder heel veel feitenkennis die – dat vergeet de ‘thematische aanpak’ meestal – eerst met moeite moet worden verworven. En ja, dat vereist veel tijd en soms hard werken. Niemand heeft gezegd dat leren altijd
145 fun moet zijn.

(10) ‘Stampen’ dus, soms zit er eenvoudigweg niets anders op. Dat die vermaledijde discipline in een
150 bepaalde fase van de groei ook nog andere deugden heeft, daar hebben we het later nog wel eens over.